

ยอง

ยอง หรือ ไทยอง ชาวล้านนาจะออกเสียงเป็น "ยฺยง" แต่กลุ่มชาวไทยของมกออกเสียงเป็น "ยอง" ชื่อ ยอง หรือ ไทยองนี้ ใช้เรียกกลุ่มคนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองยอง และกระจายอยู่ทั่วไปในแถบเมืองต่างๆ ในรัฐฉาน ด้านตะวันออกของพม่า เขตสิบสองพันนา ในมณฑลยูนนานของจีน เมื่อ พ.ศ.๒๓๔๘ กลุ่มชาวเมืองยองได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูนเป็นส่วนใหญ่ ด้วยสาเหตุของสงครามการรวบรวมกำลังคน ต่อมาก็ได้กระจายไปอยู่ในหัวเมืองต่างๆ ในล้านนา

คำว่ายองหรือ "ยฺยง" อันเป็นชื่อเมืองนั้น ดำเนินเมืองของอธิบายว่าเป็นชื่อหมู่บ้านหนึ่งที่เคยขึ้นในบริเวณเมืองยอง ครั้งหนึ่งมีนายพรานมาจากอาฬวีนคร ได้จุดไฟเผาป่าทำให้หมู่บ้านของปลิวไปทั่วเมืองยอง มีชื่อเป็นภาษาบาลีว่า "มหายังนคร" (ตำนานเมืองยอง) ตัวเมืองตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเชียงตุง ห่างกันประมาณ ๘๐ กม. ห่างจากแม่สายประมาณ ๑๕๑ กม. บริเวณเมืองยองเป็นแอ่งที่ราบกลางหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบ ภูมิประเทศด้านตะวันตกสูงกว่าด้านตะวันออก แม่น้ำสายสำคัญคือน้ำลาว น้ำวัง และน้ำยอง จึงไหลไปทางทิศตะวันออก เมืองยองมีประตูเวียง ๑ ประตู คือ ประตูเสือเมือง ประตูน้อย ประตูดินแดง ประตูมอนแสน ประตูปางหิ้ง ประตูหูกุด และประตูผาบ่อง บริเวณใจกลางเมืองมีคันสรี หรือคันโพธิ์ไม้ค้ำโคยรอบ ซึ่งแสดงถึงความเชื่อเรื่องไม้ค้ำสรีเช่นเดียวกับคนเมืองในล้านนาเมืองยอง เป็นเมืองที่มีตำนานกล่าวถึงพัฒนาการของบ้านเมืองที่เริ่มขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ โดยเริ่มจากการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนพื้นเมือง ซึ่งได้แก่พวกลัวะหรือทมิฬ

ต่อมาในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ มีกลุ่มคนไทยจากเมืองเชียงรุ่ง นำโดยเจ้าสุนันทะโอรสของเจ้าเมืองเชียงรุ่ง ได้พาบริวารเข้ามามีอำนาจปกครองเมืองยองเหนือคนพื้นเมือง โดยมีทั้งปัจจัยภายในเป็นสิ่งที่สนับสนุน ได้แก่การผสมผสานระบบความเชื่อ และพิธีกรรมที่มีอยู่แต่เดิมกับพุทธศาสนาที่เข้ามาภายหลัง กับได้สร้างความสัมพันธ์กับคนพื้นเมือง ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ความสัมพันธ์ทางเครือญาติและระบบบรรณาการกับเมืองเชียงรุ่ง เชียงตุงและการสร้างพันธมิตรทางการเมืองกับกลุ่มเมืองในที่ราบเชียงราย บนฝั่งแม่น้ำโขงตอนกลาง เช่น เชียงแสน เชียงของ เป็นต้น เมืองยองในยุคต้นของตำนาน จึงมีความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมกับเมืองเชียงรุ่งอย่างใกล้ชิด จากความสัมพันธ์ดังกล่าว คนเมืองยองจึงสืบเชื้อสายมาจากผู้คนที่อพยพมาจากเมืองเชียงรุ่ง และเมืองอื่น ๆ ในสิบสองพันนา ซึ่งเป็นคนลื้อหรือไทลื้อ และเมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานครั้งใหญ่ในเมืองลำพูน ในปี พ.ศ.๒๓๔๘ คนทั่วไปจึงเรียกว่าคนเมืองยอง เพราะในสมัยนั้นรัฐประชาชาติหรือรัฐชาติ (Nation State) แบบตะวันตกยังไม่เกิดขึ้น ในสมัยนั้นผู้คนต่างบ้านหลายเมืองที่มาอยู่ร่วมกัน จึงเรียนขานกันตามชื่อบ้านเมืองเดิม เช่น คนเมืองเชียงใหม่ คนเมืองลำปาง คนเมืองแพร่ คนเมืองน่าน คนเมืองเชียงตุง เป็นต้น ในกรณีของคนเมืองยองต่อมากำว่าเมืองได้หายไป คงเหลืออยู่คำว่า "คนยอง" ดังนั้นของจึงมิใช่เป็นชาติพันธุ์ เมื่อวิเคราะห์จากพัฒนาการและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของเมืองของแล้ว คนยองก็คือคนเผ่าไทลื้อนั่นเอง

เมืองของ ตั้งอยู่ในแอ่งที่ราบไม่กว้างใหญ่นัก มีภูเขาล้อมรอบ มีความอุดมสมบูรณ์ เพราะมีแหล่งน้ำที่ดี นับเป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง ตั้งแต่อดีตจึงมีผู้คนอพยพจากที่ต่าง ๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐานตลอดเวลา เขตกำแพงเมืองลักษณะกลมรีตั้งอยู่บนเนินสูง มีคูน้ำคันดิน ที่ตั้งประกอบด้วยประตูเมืองทั้ง ๔ ด้าน ดังนี้

ด้านเหนือ ติดกับดอยปางหนาว มีประตูม่อนแสน

ด้านตะวันตก ติดเทือกเขา มีประตูปางหิ้ง

ด้านตะวันออก ติดที่ราบ มีประตูป่าแดง และประตูน้อย

ด้านใต้ ติดที่ราบ โดยมีแม่น้ำของไหลผ่าน มีประตูเสือเมือง

ในยุคที่อาณาจักรล้านนาสมัยราชวงศ์มังรายเจริญรุ่งเรืองและมีอำนาจ เมื่อกองทัพมองโกลหรือพวกฮ่อยกกองทัพเข้ายึดเมืองของได้ และเลขนมาตีถึงเชียงแสน สมัยพญาสามฝั่งแกน (พ.ศ.๑๘๔๗-๑๘๕๘) กองทัพเชียงใหม่สามารถขับไล่พวกฮ่อออกจากเชียงแสน และเมืองของได้ เมืองของจึงได้หันมาส่งบรรณาการให้กับเชียงใหม่ ในสมัยที่ที่ล้านนามีอำนาจสูงสุด พระญาติโลกราช (พ.ศ.๑๘๘๔-๒๐๓๘) ได้ขึ้นไปปกครองเมืองของอยู่ระยะหนึ่ง ในราว พ.ศ.๑๘๘๕ เพราะตำนานเมืองของ และตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงถึงการขยายอำนาจของล้านนาไปจนถึงดินแดนสิบสองพันนา พญาติโลกราช ซึ่งในตำนานได้ระบุว่า "พระเจ้าอโศก" ได้บูรณะพระธาตุจอมทอง และทรงทะนุบำรุงพุทธศาสนาในเมืองของให้เจริญมั่นคง สันนิษฐานว่าพุทธศาสนาแบบลังกาได้ขึ้นไปเผยแผ่ถึงหัวเมืองต่าง ๆ ทางตอนบนระยะเวลานี้ด้วย เหตุการณ์ดังกล่าวได้บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองของกับเชียงใหม่ที่มีมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๕-๒๖ ในยุคที่อาณาจักรใหญ่ได้ขยายตัวออกไปโดยการทำสงคราม เช่น พม่า จีนหรือสิบสองพันนา ดังนั้น ล้านนาและล้านช้างจึงให้ความสำคัญต่อการเพิ่มกำลังคนซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญในการขยายอำนาจและสร้างอาณาจักร และยังใช้เป็นที่แสดงอิทธิพลเหนือดินแดนต่าง ๆ ในปริมณฑลแห่งอำนาจหรือเมืองชายขอบ

จากสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เมืองของจึงอยู่ท่ามกลางการขยายอำนาจ และการแสดงอิทธิพลของศูนย์อำนาจต่าง ๆ ตลอดเวลา การอยู่ในฐานะรัฐกันกระทบหรือรัฐกันชน (Buffer State) ระหว่างอาณาจักรใหญ่ ต้องปรับตัวโดยการสร้างความสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลของอำนาจจากฝ่ายต่างๆ ที่อยู่รายรอบ ทำให้เมืองของมีลักษณะเป็นเมืองที่เรียกกันว่า "เมืองสามฝ่ายฟ้า" เพราะมีความสัมพันธ์ในเชิงบรรณาการ (tribute) และเชิงอำนาจกับจีน พม่าและเชียงใหม่ในเวลาเดียวกัน ในยามทำสงคราม เมืองของจึงถูกดึงเข้าสู่การสู้รบ โดยถูกเกณฑ์ทั้งเสบียงอาหารและผู้คน ตลอดจนการกวาดต้อนผู้คนไปตั้งถิ่นฐานในที่ต่าง ๆ ครั้งที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ เมื่อกองทัพเชียงใหม่สมัยพระเจ้ากาวิละนำโดยเจ้าอุปราชธัมมลังกา และเจ้าคำฝั้น ได้ยกกองทัพขึ้นไปกวาดต้อนผู้คนจากเมืองของและเมืองใกล้เคียง โดยเฉพาะหัวเมืองต่าง ๆ ทางตอนบนที่เคยมีความสัมพันธ์กันในด้านสังคม และวัฒนธรรม มาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูนและเชียงใหม่ในปี พ.ศ.๒๓๔๘ ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายสำคัญของพระเจ้ากาวิละโดยการสนับสนุนของกรุงเทพฯ เพื่อฟื้นฟูบ้านเมืองต่าง ๆ ในล้านนา เพราะได้รับความเสียหายจากสงครามและการยึดครองของพม่าเมืองเชียงแสน ซึ่งเป็นที่มั่นแห่งสุดท้ายที่พม่าได้ใช้เป็นฐานกำลังสำคัญในการควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ ในดินแดนทางตะวันออกบริเวณกลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลางได้ถูกกองทัพของเจ้ากาวิละตีแตกในปี พ.ศ.๒๓๔๖

ในปีถัดมา พ.ศ.๒๓๔๘ กองทัพจากหัวเมืองต่าง ๆ นำโดยกองทัพเมืองเชียงใหม่ได้ยกขึ้นไปถึงเมืองของ และได้ "เทครัว" คือนำผู้คนในเมืองของ และหัวเมืองใกล้เคียง เป็นจำนวนมาก ให้มาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูนและ เชียงใหม่ ซึ่งก่อนหน้านี้นี้มีผู้คนเบาบาง การ "เทครัว" จากเมืองของครั้งนี้ เป็นการอพยพผู้คนครั้งสำคัญครั้งหนึ่ง ที่มีการนำมาทั้งระบบของเมืองอันประกอบด้วยเจ้าเมืองของ บุตร ภรรยา ญาติพี่น้อง ชุนนาง พระสงฆ์และผู้นำท้องถิ่น ระดับต่าง ๆ ตลอดจนไพร่พลจำนวนมากเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูน

ระหว่างปี พ.ศ.๒๓๒๕-๒๓๓๕ พระเจ้ากาวิละและญาติ ได้ตั้งมั่น และรวบรวมผู้คนอยู่ที่เวียงป่าซางเขต เมืองลำพูน จนมีกำลังคนเพียงพอแล้ว จึงได้เข้ามาตั้งมั่น และฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.๒๓๓๕ พระเจ้ากาวิละ ยังได้ดำเนินการรวบรวม และกวาดต้อนผู้คนต่อมาอีกหลายครั้ง และได้ขยายขอบเขตการกวาดต้อนผู้คนออกไปยัง บริเวณอื่นโดยเฉพาะในแถบตะวันออกของแม่น้ำคง ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเจ้ากาวิละ ดำรงตำแหน่งเจ้าประเทศราช ในปี พ.ศ.๒๓๔๕ ทำให้พระเจ้า กาวิละเป็นที่ยอมรับของหัวเมืองต่าง ๆ ในล้านนาและหัวเมืองทางตอนบน อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากกรุงเทพฯ มากขึ้นกว่าเดิม ดังจะเห็นได้จากในคราวที่พระเจ้ากาวิละยกกองทัพไปตีเชียงแสนในปี พ.ศ.๒๓๔๕-๒๓๔๗ ก็ได้รับการ สนับสนุนกำลังทหารจากกรุงเทพฯ เวียงจันทน์ เมืองลำปาง เมืองน่าน และครั้งที่ยกไปตี และกวาดต้อนผู้คน จากเมืองของครั้งใหญ่ ในปี พ.ศ.๒๓๔๘ นั้น ก็ได้รับการสนับสนุนกองทัพจากเมืองลำปาง เมืองแพร่ เมืองน่านและ เชียงตุง ที่มีกำลังคนนับ ๑๕,๕๕๕ คน นับเป็นการยกทัพครั้งใหญ่ที่สุดในสมัยพระเจ้ากาวิละ

หลังจากทัพพม่าที่เชียงแสนถูกทัพจากเชียงใหม่ตีแตกในปี พ.ศ.๒๓๔๗ แล้ว ทัพเชียงใหม่ได้ยกขึ้นไปตี เมืองของก่อนเมืองอื่น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงสถานะของเมืองของในปี พ.ศ.๒๓๔๘ ว่าเป็นศูนย์กลางย่อยของ หัวเมืองบริเวณใกล้เคียง ดังเช่นในสมัยพระเจ้าสุทโธทรมหาราช (พ.ศ.๒๑๔๘-๒๑๕๑) พม่าได้มอบหมายให้เมืองของ ดูแลหัวเมืองต่าง ๆ ถึง ๑๒ หัวเมืองมาก่อน การที่ทัพเชียงใหม่ยกมาครั้งนี้มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่เมืองของ โดยเห็นได้ จากภายหลังที่เมืองของยอมสวามิภักดิ์แล้ว มีผลทำให้หัวเมืองอื่น ๆ ในบริเวณแถบนี้ยอมสวามิภักดิ์ต่อเชียงใหม่เช่น เดียวกัน ทำให้กองทัพเชียงใหม่สามารถขยายอิทธิพลเข้าไปถึงสิบสองปันนาและหัวเมืองอื่น ๆ ที่เคยอยู่ภายใต้อำนาจ และอิทธิพลของพม่าได้สะดวก

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่เป็นเอกสารพื้นเมืองเพียงฉบับเดียวที่ให้รายละเอียดถึงเหตุการณ์ที่กองทัพเชียงใหม่ ยกทัพไปกวาดต้อนผู้คนจากเมืองของในปี พ.ศ.๒๓๔๘ ในการที่พระเจ้ากาวิละยกทัพไปตีเมืองของครั้งนี้ ก็อ้างว่าเป็น การกระทำดังที่กษัตริย์ในราชวงศ์มังรายได้ปฏิบัติมาก่อน แต่จากการที่เมืองของได้ยอมสวามิภักดิ์แต่โดยดี และยังได้ ถวายสิ่งของต่าง ๆ รวมไปถึงนางหน่อแก้วถึงคำ นื่องต่างมารดาของเจ้าฟ้าหลวงเมืองของให้กับเจ้าอุปราชธรรมลังกา ด้วยพร้อมกับผู้คนอีก ๑๕,๕๕๕ คน และอาวุธต่าง ๆ เช่น ปืนใหญ่ถึง ๑,๕๕๕ กระบอก กับช้างม้าเป็นอันมาก แสดงให้ เห็นว่าทางเมืองของก็ไม่มีกำลังไพร่พล และอาวุธอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นที่น่าสังเกตว่า ตำนานเมืองของไม่ได้ กล่าวถึงเรื่องนี้แต่อย่างใด แต่ในทางตรงกันข้าม กลับกล่าวถึงการสู้รบอย่างหนักติดต่อกันนานถึง ๓ วัน กองทัพของ เชียงใหม่ที่ยกมา ยังประกอบด้วยกองทัพของเจ้าเชียงตุงและเจ้าจอมหง(เจ้าเชื้อสายเชียงตุง) การรบครั้งนี้ทำให้จอมหง แม่ทัพคนสำคัญคนหนึ่งของฝ่ายเชียงใหม่เสียชีวิต แต่เมืองของก็แพ้ต่อกองทัพเมืองเชียงใหม่ ดังที่ตำนานเมืองของ

กล่าวถึงเหตุการณ์ครั้งนี้ว่า "...แต่นั้นครั้นรบกัน ได้แพ้(ชนะ)เมืองของแล้ว ก็เอากันไปหาบ้านเมืองแห่งเขาหั้นและ.." ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมืองของไม่ได้ยอมสวามิภักดิ์ตามที่ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่กล่าวไว้ และในขณะที่เอกสารที่เขียนโดยชาวอังกฤษชื่อ เจ ฮอร์จ สกอตต์ (J.George Scott) ได้กล่าวถึงสงครามครั้งนี้ว่า คนเมืองของได้ตื่นตระหนกตกใจหนีเข้าป่าไปจำนวนหนึ่ง และอีกจำนวนหนึ่งถูกบังคับและกวาดต้อนไป บ้านเมืองถูกทำลาย และได้รับความเสียหายจากกองทัพพม่า

ในขณะที่กองทัพเชียงใหม่พักไพร่พลอยู่ที่เมืองของในปี พ.ศ. ๒๓๔๘ นั้น ก็ได้ถือโอกาสยกทัพออกไปปราบปรามและกวาดต้อนผู้คนจากหัวเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับเมืองของ และดินแดนสิบสองพันนา ได้แก่ บ้านผู้เมืองหลาย เมืองกาย เมืองขัน เชียงขวาง เมืองวะ เมืองหลวง เมืองหน(หนุ) เมืองแซ่ เมืองราย(ฮาย) เมืองเจื่อง ท่าล้อ เมืองพาน เมืองม้า เมืองของ เมืองวัง เมืองมาง เมืองฆาง เมืองจาด เมืองออ เมืองจิม เมืองเลี้ยว เชียงรุ่ง ทำให้อำนาจของเชียงใหม่ขยายกว้างใหญ่ดังที่เป็นมาแล้วในสมัยราชวงศ์มังราย ครั้นนั้น พระเจ้ากาวิละน่าจะได้อบรมหมายให้เจ้าเมืองของและไพร่พลเข้ามาตั้งอยู่ที่เขตเมืองเชียงใหม่และลำพูน เพราะไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการแบ่งไพร่พลเมืองของให้กับเมืองต่าง ๆ เพียงแต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าไพร่พลเหล่านั้นของตนไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณใดของเมืองเชียงใหม่หรือลำพูน แต่น่าจะเป็นบริเวณรอบ ๆ ตัวเมืองเชียงใหม่เป็นส่วนใหญ่ เพราะในปัจจุบันมีชื่อหมู่บ้านและชุมชนกระจายตัวอยู่รอบ ๆ ตัวเมืองเชียงใหม่ เช่น บ้านเมืองวะ บ้านเมืองก่าย บ้านเมืองเลน บ้านเมืองหลวง บ้านวัวลาย บ้านตองกาย บ้านท่าสะอาด บ้านเชียงขวาง วัดเชียงรุ่ง เป็นต้น จะมีเพียงเจ้าเมืองของและญาติพี่น้องพร้อมทั้งไพร่พลเท่านั้นที่ได้รับมอบหมายให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูนและมีบทบาทในการบริหารบ้านเมืองร่วมกับกลุ่มเจ้าเจ็ดตน

การตั้งถิ่นฐานของชาวของในเมืองลำพูน

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๔๗ ก่อนการก่อตั้งเมืองลำพูน พระเจ้ากาวิละยังไม่ได้แต่งตั้งให้ผู้ใดเป็นเจ้าเมืองลำพูน ด้านการปกครองยังคงมีสภาพเป็นส่วนหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ จนถึงปี พ.ศ. ๒๓๔๘ พระเจ้ากาวิละเห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งและฟื้นฟูเมืองลำพูนอันเป็นนโยบายการเตรียมกำลังคน เพื่อสนับสนุนเชียงใหม่เมื่อมีการสงคราม นอกจากนี้กำลังคนในเมืองลำพูนก็ลดลงไปในครั้งที่พระเจ้ากาวิละพาไปตั้งที่เมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ. ๒๓๓๕ ครั้งหนึ่งแล้ว ยังสูญเสียไปกับความไม่สงบและสงครามหลายครั้ง เมืองลำพูนจึงอยู่ในสภาพที่จะรองรับผู้คนที่มาจากเมืองของและเมืองต่าง ๆ นอกจากนี้ เมืองลำพูนยังอยู่ติดกับเชียงใหม่ ทำให้สามารถควบคุมดูแลได้ง่ายกับทั้งยังเป็นการปูน้าหนึ่งความชอบแก่ญาติพี่น้องที่ได้ช่วยกันทำศึกสงครามมาเป็นเวลานาน และเป็นการขยายตำแหน่งทางการเมืองเพื่อป้องกันการขัดแย้งในการขึ้นดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในหมู่พี่น้องตระกูลเจ้าเจ็ดตนในอนาคตอีกด้วย

ดังนั้นเมื่อเดือน ๑ (ราวเดือนเมษายน) ขึ้น ๕ ค่ำ ตรงกับวันจันทร์ พ.ศ. ๒๓๔๘ พระเจ้ากาวิละได้มอบหมายให้เจ้าคำฝั้นและบริวารจากเมืองเชียงใหม่และเจ้าบุญมา น้องคนสุดท้องและบริวารจากเมืองลำปาง เจ้าเมืองของพร้อมด้วยบุตรภรรยา น้องทั้ง ๔ ญาติพี่น้อง ขุนนาง พระสงฆ์ และไพร่พลจากเมืองของนับ ๑๕,๕๕๕ คน เข้ามาแผ้วถางเมืองลำพูนที่ร้างอยู่ จนถึงวันพุธขึ้น ๘ ค่ำ จึงเข้าม้างตั้งเมืองลำพูนได้ พระสงฆ์จำนวน ๑๕๘ รูป สวดมงคลพระปริตในที่ไชยยะมงคล ๘ แห่งในเมืองลำพูน

เจ้าเมืองของ บุตรภรรยา ญาติพี่น้อง ขุนนาง และพระสงฆ์ระดับสูง ได้ตั้งเข้าอยู่บริเวณเวียงของทางฝั่ง ตะวันออกของแม่น้ำกวาง ส่วนไพร่พลอื่น ๆ ได้แยกย้ายกันออกไปตั้งในพื้นที่ต่าง ๆ ของลำพูน การที่ชาวของเข้ามา ตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูนอย่างเป็นกลุ่มเป็นก้อนเป็นจำนวนมาก ในระยะแรก กลุ่มเจ้าเจ็ดคนที่ปกครองเมืองลำพูน ได้ยินยอมให้เจ้าเมืองของ และญาติพี่น้องมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมือง ซึ่งแตกต่างจากเจ้าเมือง อื่น ๆ ที่อพยพมาในคราวเดียวกัน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๔-๒๔๔๕ ได้มีการสำมะโน ประชากรในเมืองลำพูนเป็นครั้งแรก ในสมัยของของเจ้าอินทยศโชติ เจ้าผู้ครองนครลำพูนลำดับที่ ๘ พบว่ามี ประชากรทั้งหมด ๑๕๕,๕๓๔ คน ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากผู้คนที่อพยพมาจากเมืองของและเมืองอื่นที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งสอดคล้องกับที่ ร้อยโท คับเบ็ญญู ซี แมคเคลาน์ (W.C. McCloed) ข้าราชการชาวอังกฤษ ได้รายงานไว้ในช่วงระยะเวลาที่เดินทางเข้ามาในเมืองลำพูนในปี พ.ศ. ๒๔๘๕

คนของ หรือ ชาวของ จึงเป็นประชากรส่วนใหญ่ของเมืองลำพูน ประชากรมากกว่าร้อยละ ๘๕ สืบเชื้อสาย มาจากผู้คนที่อพยพมาจากเมืองของและเมืองใกล้เคียง เช่น เมืองฮู่ เมืองหลวย ในแถบหัวเมืองทางตอนบน ซึ่งปัจจุบัน อยู่ในประเทศพม่าและสิบสองปันนาของจีน องค์ประกอบด้านประชากรจึงแตกต่างไปจากหัวเมืองอื่น ๆ ในล้านนา การผสมผสาน และการปรับตัวของคนของในเมืองลำพูน จึงไม่ใช่เป็นลักษณะของคนส่วนน้อยในสังคม (Minority Group) ดังเช่นกลุ่มชาวเขิน ลื้อ ลัวะ กะเหรี่ยง ข่าง แดง ไทใหญ่หรือเงี้ยว จีนหรือฮ่อ ที่อพยพเข้ามาในช่วงระยะเวลา เดียวกัน ด้วยเหตุนี้ คนของในเมืองลำพูนจึงยังคงรักษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมบางอย่าง เช่น ภาษาไว้ได้ ก่อนข้างยาวนานจนถึงปัจจุบัน

ที่มาของข้อมูล

“กลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา : ของ.” 2546. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ: 23 กันยายน จาก <http://www.lannaworld.com/nation/yong.htm>.